

SOTSIAL BOSHQARUVDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVATSIYALAR

Raximjonova Gulzira Naimjon qizi

Mirzo Ulug’bek nomidagi O’zMU

Ijtimoiy fanlar fakulteti 1-bosqich magistranti

e-mail: raximjonovagulzira@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20712757>

Annotatsiya

Mazkur maqolada sotsial boshqaruv tizimida raqamli transformatsiya va innovatsiyalarning o’rni, ularning davlat va jamiyat boshqaruvidagi ahamiyati, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining boshqaruv samaradorligiga ta’siri tahlil qilingan. Shuningdek, O’zbekistonda amalga oshirilayotgan raqamlashtirish jarayonlari, elektron hukumat tizimi va innovatsion boshqaruv mexanizmlarining rivojlanish tendensiyalari statistik ma’lumotlar asosida yoritilgan.

Kalit so’zlar: sotsial boshqaruv, raqamli transformatsiya, innovatsiya, elektron hukumat, sun’iy intellekt, raqamli iqtisodiyot, davlat boshqaruvi.

Abstract

This article examines the role of digital transformation and innovation in the social governance system, their significance in public and societal administration, and the impact of modern information and communication technologies on governance effectiveness. Furthermore, the study analyzes the ongoing digitalization processes in Uzbekistan, the development of the e-government system, and innovative governance mechanisms based on statistical data and current development trends.

Keywords: social governance, digital transformation, innovation, e-government, artificial intelligence, digital economy, public administration.

KIRISH

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi jamiyat hayotining barcha sohalarida tub o’zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, davlat va jamiyat boshqaruvida raqamli texnologiyalarning qo’llanilishi boshqaruv samaradorligini oshirish, byurokratik to’siqlarni qisqartirish hamda aholiga ko’rsatilayotgan xizmatlar sifatini yaxshilash imkonini bermoqda.

ugungi kunda dunyoning rivojlangan mamlakatlari davlat boshqaruvi tizimini raqamlashtirish orqali fuqarolarga qulay xizmatlar ko’rsatish, ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash, korrupsiyani kamaytirish hamda qarorlar qabul qilish sifatini oshirishga intilmoqda. Shu nuqtai nazardan, sotsial boshqaruvda raqamli transformatsiya va innovatsiyalar masalasi zamonaviy ilmiy tadqiqotlarning muhim yo’nalishlaridan biri hisoblanadi.

Sotsial boshqaruv – bu jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarni maqsadli ravishda tartibga solish, muvofiqlashtirish va rivojlantirishga qaratilgan faoliyatdir. Zamonaviy sharoitda ushbu boshqaruv tizimi raqamli texnologiyalar bilan uzviy bog’liq holda rivojlanmoqda.

Raqamli transformatsiya deganda tashkilotlar va boshqaruv institutlarining faoliyatiga raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali ularning ish usullarini tubdan o’zgartirish jarayoni tushuniladi. Ushbu jarayon nafaqat texnologik yangilanishni, balki boshqaruv madaniyati, institutsional munosabatlar va xizmat ko’rsatish mexanizmlarining modernizatsiyasini ham anglatadi.

Raqamli transformatsiyaning asosiy tarkibiy qismlariga quyidagilar kiradi:

- 1) Elektron hukumat tizimlari;
- 2) Katta ma'lumotlar (Big Data);
- 3) Sun'iy intellekt;
- 4) Bulutli texnologiyalar;
- 5) Blokcheyn texnologiyalari;
- 6) Internet of Things (IoT);
- 7) Raqamli platformalar.

Mazkur texnologiyalar boshqaruv qarorlarini qabul qilishda tezkorlik va aniqlikni ta'minlaydi hamda resurslardan samarali foydalanish imkoniyatini yaratadi. Raqamli transformatsiya sotsial boshqaruv samaradorligini bir necha yo'nalishlarda oshiradi. Birinchidan, davlat organlari va fuqarolar o'rtasidagi munosabatlar soddalashadi. Elektron xizmatlar orqali fuqarolar ko'plab hujjatlarni masofadan turib rasmiylashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Ikkinchidan, boshqaruv tizimining ochiqligi va shaffofligi ta'minlanadi. Ma'lumotlarning elektron shaklda yuritilishi korrupsion holatlarning kamayishiga xizmat qiladi.

Uchinchidan, raqamli texnologiyalar ijtimoiy muammolarni tezkor aniqlash va hal etish imkoniyatini yaratadi. Masalan, sun'iy intellekt yordamida aholi murojaatlari tahlil qilinib, dolzarb muammolar aniqlanishi mumkin.

To'rtinchidan, boshqaruv xarajatlari qisqaradi va inson omilidan kelib chiqadigan xatolar kamayadi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining 2024-yilgi Elektron Hukumat Tadqiqotiga ko'ra, dunyoda elektron hukumat rivojlanish indeksi (EGDI) bo'yicha sezilarli o'sish kuzatilgan[1]. 2022-yilda raqamli hukumat rivojlanishidan ortda qolayotgan aholi ulushi 45 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda ushbu ko'rsatkich 22,4 foizgacha kamaygan.

2024-yilda dunyo bo'yicha EGDI o'rtacha ko'rsatkichi 0,638 ga yetgan. Shuningdek, 193 davlatning 76 tasi “juda yuqori” darajadagi elektron hukumat rivojlanishi guruhiga kirgan[1].

Daniya, Singapur, Estoniya, Janubiy Koreya va Buyuk Britaniya raqamli boshqaruv bo'yicha yetakchi davlatlar qatoridan joy olgan. Ushbu mamlakatlarda davlat xizmatlarining katta qismi to'liq elektron shaklda amalga oshiriladi. Estoniya tajribasi alohida e'tiborga loyiq. Mazkur mamlakatda aholining deyarli barcha davlat xizmatlaridan onlayn foydalanish imkoniyati mavjud bo'lib, fuqarolar saylovlarda ham elektron ovoz berish tizimidan foydalanadilar[5]. So'nggi yillarda O'zbekistonda davlat boshqaruvini raqamlashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmogda. Xususan, elektron hukumat tizimi, “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi va davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazish bo'yicha muhim ishlar olib borilmogda[2].

Bugungi kunda my.gov.uz portali orqali yuzlab davlat xizmatlari ko'rsatilmogda. 2025-yilda portal orqali 1,4 milliondan ortiq elektron ishonchnoma masofadan turib rasmiylashtirilgan[3]. Shuningdek, 375,4 mingta yuk va yo'lovchi tashish litsenziyasi, 333,7 mingta avtomobil oynalarini qoraytirishga ruxsatnoma hamda 132,3 mingdan ortiq sug'urta polisi onlayn tarzda rasmiylashtirilgan.

Mazkur natijalar davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi fuqarolarning vaqtini tejash, ortiqcha byurokratik jarayonlarni qisqartirish va xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirayotganini ko'rsatadi. Innovatsion texnologiyalar boshqaruv tizimining sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qilmogda.

Sun'iy intellekt

Sun'iy intellekt texnologiyalari davlat xizmatlarini avtomatlashtirish, ma'lumotlarni tahlil qilish va prognozlash imkonini beradi. AI tizimlari aholi murojaatlarini saralash, ijtimoiy xizmatlarga ehtiyojni aniqlash hamda boshqaruv qarorlarini optimallashtirishda qo'llanilmoqda.

Big Data

Katta ma'lumotlar texnologiyasi millionlab fuqarolar haqidagi ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish imkonini beradi. Bu esa sog'liqni saqlash, ta'lim, bandlik va ijtimoiy himoya sohalarida samarali qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

Blokcheyn

Blokcheyn texnologiyasi ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash va korrupsion xavflarni kamaytirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda ko'plab davlatlarda yer kadastri, elektron ovoz berish va davlat reyestrlarini yuritishda blokcheyn texnologiyasidan foydalanish bo'yicha tajribalar amalga oshirilmoqda[4]. Raqamli transformatsiyaning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda qator muammolari ham mavjud:

Raqamli tengsizlik;

Kiberxavfsizlik tahdidlari;

Axborot xavfsizligi masalalari;

Malakali kadrlar yetishmasligi;

Aholining raqamli savodxonligi darajasining turlicha bo'lishi.

Kelgusida ushbu muammolarni bartaraf etish orqali sotsial boshqaruv tizimining samaradorligini yanada oshirish mumkin bo'ladi. Ayniqsa, sun'iy intellekt, blokcheyn va katta ma'lumotlar texnologiyalarini davlat boshqaruviga keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Sotsial boshqaruvda raqamli transformatsiya va innovatsiyalar zamonaviy jamiyat rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish, davlat xizmatlari sifatini yaxshilash, fuqarolar bilan muloqotni soddalashtirish hamda ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash imkonini bermoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli transformatsiya davlat va jamiyat rivojlanishining muhim shartiga aylanib bormoqda. O'zbekistonda ham elektron hukumat tizimi va innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar sotsial boshqaruvning yangi modelini shakllantirishga xizmat qilmoqda.[5]

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. United Nations. UN E-Government Survey 2024: Accelerating Digital Transformation for Sustainable Development. New York: United Nations, 2024.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. PF-6079-son Farmon. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida. Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi. Davlat xizmatlari va elektron hukumat tizimi bo'yicha statistik ma'lumotlar, 2025.
4. Mansour M., Salama M., Helmi H., Mursi M. A Survey on Blockchain in E-Government Services: Status and Challenges. 2024.
5. Rajamäe-Soosaar K., Nikiforova A. Exploring Estonia's Open Government Data Development. 2024.